

Erdész Viktor¹

Az irányítás és az elemzés-értékelés rendszere az amerikai Hírszerző Közösségben

*The System of Administration and Analysis
in the US Intelligence Community*

Az amerikai Nemzeti Hírszerző Főigazgató az elvek, a módszerek és az eljárások, összességében a szervezeti kultúra egységesítésére szolgáló utasításaival erősíti a Hírszerző Közösség integrációját. A tanulmány a szakmai irányítás és az elemzés-értékelés rendszerére vonatkozó főigazgatói utasítások tartalmának vizsgálatával feltárja a nemzetbiztonság jelenkori amerikai megközelítését és összegzi a tanulságokat.

Kulcsszavak: Amerikai Egyesült Államok, Hírszerző Közösség, nemzetbiztonság, hírszerzés, elemzés, automatizálás

The US Director of National Intelligence furthers the integration of the Intelligence Community through directives written to standardise principles, methods and procedures – the organisational culture of intelligence. This study examines the contemporary US approach on intelligence administration and analysis by exploring the content of the DNI directives concerned, and finally draws the lessons learned.

Keywords: United States of America, Intelligence Community, intelligence, analysis, automatisisation

¹ Erdész Viktor a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola doktorandusza. E-mail: viktorerdesz@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4407-9438

1. Bevezetés, fogalmak, módszertan

Az Amerikai Egyesült Államok Hírszerző Közössége (IC)² nemzetbiztonsági szolgálatok laza hálózataként egyre kevésbé volt képes megfelelni a 21. század első évtizedében jelentkező kihívásoknak. Felismerve a szervezeti összevonások akadályait, az amerikai nemzetbiztonsági vezetés úgy határozott, hogy az IC tevékenységét funkcionálisan, az elvek, a módszerek és az eljárások, összességében a szervezeti kultúra egységesítésével integrálja.³ A folyamat motorja a Nemzeti Hírszerző Főigazgató (DNI),⁴ aki a Hírszerző Közösség tevékenységének szakmai irányítását⁵ az eljárások egységesítésére és összehangolására, jog-, hatás- és feladatkörök delegálására, valamint új szervezeti egységek megalakítására szolgáló, az IC egészére vonatkozó utasításokkal⁶ valósítja meg. Az utasításokban megfogalmazott általános elveket iránymutatások,⁷ eljárások⁸ és emlékeztetők⁹ részletezik.¹⁰

Az átláthatóság jegyében az utasítások szabadon elérhetőek a Nemzeti Hírszerző Főigazgató Hivatalának (ODNI)¹¹ honlapján.¹² A titoktalanítás¹³ ezen amerikai gesztusa rámutat, hogy a nemzetbiztonsági tevékenységek, módszerek és információk meghatározott köréről folytatott tudományos és közéleti diskurzus, valamint az átláthatóságból eredő társadalmi támogatottság előnyei messze meghaladják a közzététel járó kockázatokat. A tanulmányom elkészülte is e megközelítés hozadéka.

Írásom az amerikai Hírszerző Közösséggel foglalkozik, ezért a nemzetbiztonság amerikai megközelítését tükrözi. Az amerikai „intelligence” kifejezést magyarra általában hírszerzőként fordítjuk, pedig tulajdonképpen pontosabb lenne a nemzetbiztonság¹⁴ kifejezés használata. A fogalmat részletesen körüljárja Martin T. Bimfort, akinek az eredetileg „Titkos!” (SECRET) minősítésű, 1958-ban írt meghatározását 1994-ben tette közzé a Központi Hírszerző Ügynökség (CIA)¹⁵. A kezdetben belső használatra szánt feljegyzés jelenleg a CIA hivatalos definíciójául szolgál – a titoktalanítás újabb

² Intelligence Community – IC.

³ E megközelítést a DNI az „Intelligence Enterprise” fogalommal írja le. Forrás: *Intelligence Community Directive 103 – Intelligence Enterprise Exercise Program*. 2008. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD_103.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.); valamint A Hírszerző Közösség felépítéséről és reformjáról lásd: Erdész Viktor: Az amerikai hírszerzési reform és tanulságai. *Felderítő Szemle*, 18. (2019), 3. 111–128.

⁴ Director of National Intelligence.

⁵ A Nemzeti Hírszerző Főigazgató központi helyet foglal el a Hírszerző Közösség tevékenységének fejlesztésében és integrálásában. Közvetlen irányítási jogkörrel nem rendelkezik ugyan egyetlen szolgálat felett sem, de a kiadott utasítások kötelező érvénye és az ellenőrzés rendszere mégis szakmai irányító szerepet ad a főigazgatónak.

⁶ Intelligence Community Directive – ICD.

⁷ Intelligence Community Policy Guidance – ICPG.

⁸ Intelligence Community Standard – ICS.

⁹ Intelligence Community Memorandum – ICM.

¹⁰ *Intelligence Community Directive 101 – Intelligence Community Policy System*. 2019. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD_101.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

¹¹ Office of the Director of National Intelligence.

¹² *Intelligence Community Directives*. Office of the Director of National Intelligence. Elérhető: www.dni.gov/index.php/what-we-do/ic-related-menus/ic-related-links/intelligence-community-directives (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

¹³ Desecretization.

¹⁴ Nem tévesztendő össze a „nemzeti biztonság” („national security”) fogalmával.

¹⁵ Central Intelligence Agency.

példájaként. Bimfort álláspontja szerint az intelligence „a kormányzati külpolitika és a nemzeti biztonság számára fontos, külföldi országokra és az ügynökeikre vonatkozó információ gyűjtése és feldolgozása;¹⁶ a külpolitikai célok előmozdítását támogató, a kormányzathoz nem köthető tevékenységek folytatása;¹⁷ valamint a fenti folyamat és termékeinek, valamint az ezekhez köthető személyek és szervezetek védelme”.¹⁸

Bimfort szerint az elhárítás (*counterintelligence*) az intelligence organikus, elválaszthatatlan része, hasonlóan az emberi szervezet fehérvérsejtjeihez és antitestjeihez.¹⁹ A jobb megértés érdekében érdemes megvizsgálni a counterintelligence definícióját is, amelyhez segítséget nyújt a CIA a Nemzeti Biztonsági Tanácshoz²⁰ 1957-ben felterjesztett, eredetileg „Szigorúan titkos!” (TOP SECRET) minősítésű, 2003-ban közzétett dokumentuma. E szerint az elhárítás „olyan hírszerző tevékenység²¹ és az ennek eredményeként elkészült tájékoztató,²² amelynek célja a nemzet biztonságának, valamint külföldi személyzetének és létesítményeinek védelme a kémkedéssel, a kémelhárítással, a szabotázzsal és a felforgatással szemben”.²³ Az ODNI definíciója szerint az „intelligence” (egyszerűsítve, a hírszerzési információra és a tájékoztatókra utalva) az amerikai nemzeti és belbiztonságra vonatkozó információk összessége.²⁴ E definíciókból következik, hogy az intelligence amerikai értelmezésben lefedi a hazai szaknyelv hírszerzés, elhárítás és terrorelhárítás²⁵ fogalmait is. A tanulmányban a hírszerzés fogalmát a szélesebb, amerikai értelemben használom.

A főigazgató utasításainak feldolgozása során a nemzetbiztonsági rendszer irányítására és az elemzés-értékelés módszertanára vonatkozó – 2008 és 2019 között kiadott – dokumentumokat dolgoztam fel. Más utasítások a hírszerzés önálló ágait és az elhárítást, a nemzetbiztonság informatikai vetületeit stb. szabályozzák, amelyek szintén érdemesek a tudományos vizsgálatra.

A dokumentumok csoportosításakor a nemzetbiztonsági hírszerzési ciklus elemeinek és az elemző-értékelő munka tevékenységi köreinek Vida Csaba által bemutatott felosztását követtem. Vida Csaba szerint „a ciklus a következő szakaszból áll: az információigények fogadásából és a hírszerzés folyamatának megtervezéséből és megszervezéséből (1), az adatszerzésből (2), az információk feldolgozásából

¹⁶ „Positive intelligence,” amelynek fókuszában a szűk értelemben vett hírszerző tevékenység áll, de magában foglalja a kémelhárításhoz szükséges információk beszerzését is.

¹⁷ A nemzetbiztonsági szolgálatok műveleti tevékenysége (a szerző megjegyzése).

¹⁸ Counterintelligence, vagyis elhárítás (a szerző megjegyzése).

¹⁹ Martin T. Bimfort: *A Definition of Intelligence*. 1958. Elérhető: www.cia.gov/library/readingroom/docs/DOC_0000606548.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 04. 29.)

²⁰ National Security Council.

²¹ Intelligence activity.

²² Az eredeti szövegben „informational product”.

²³ *Definition of Counterintelligence (A CIA feljegyzése a Nemzeti Biztonsági Tanácshoz az elhárítás definíciójáról)*. 1957. Elérhető: www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP85S00362R000600160015-2.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 04. 29.)

²⁴ A DNI honlapján elérhető definíciók. *What is Intelligence?* Office of the Director of National Intelligence. Elérhető www.dni.gov/index.php/what-we-do/what-is-intelligence (A letöltés dátuma: 2020. 04. 28.)

²⁵ A megállapítást az is alátámasztja, hogy az amerikai terrorelhárítási rendszer központi szervezetei (a Nemzeti Hírszerző Főigazgató Hivatalának [ODNI] Nemzeti Terrorelhárítási Központja; a Központi Hírszerző Ügynökség [CIA] terrorelhárítási műveleti központja; a Szövetségi Nyomozó Iroda [FBI] Nemzeti Biztonsági Ágának Terrorelhárítási Osztálya és terroristák kiszűrésére szolgáló központja; valamint a Terrorelhárítási és Pénzügyi Hírszerző Hivatal) a Hírszerző Közösség részeként tevékenykednek.

és rendszerezéséből (3), az információk elemzéséből-értékeléséből és a tájékoztatók készítéséből (4), valamint végül a döntéshozók (felhasználók) tájékoztatásából (5). A körfolyamat fontos eleme a visszacsatolások²⁶ rendszere, mert minden egyes szakasz között vannak visszautalások az előző [...] szakaszokra. Ez biztosítja a ciklus komplex működését.”²⁷

Vida Csaba szerint az elemzés-értékelés a hírszerzési ciklus központi eleme, mert célja és rendeltetése ugyanaz, mint a hírszerzésé, ami nem más, mint megbízható, időbeni, elemzett-értékelt információk biztosítása a felhasználók (döntéshozók) számára a döntések előkészítése érdekében. A hírszerzési ciklus folyamatában „az elemző-értékelő szervezet fogadja a felhasználók információigényeit, irányítja az adatszerző szervezetek információszerző tevékenységét, feldolgozza az adatszerzők által megszerzett adatokat,²⁸ elemzi-értékeli azokat, valamint a szükséges kérdésekben tájékoztatja a felhasználókat. Tehát az elemző-értékelő munka a hírszerzés keretében folytatott tevékenységi rendszer, amely meghatározott módszerek és elvek alapján mozgatja a hírszerzési ciklust.”

Az elemző-értékelő munkát hat tevékenységi körre lehet bontani: „[A]z információk elemzése-értékelése [1]; tájékoztatók (jelentések) készítése [2]; elemző-értékelő adattárak vezetése [3]; tájékoztatórendszer működtetése [4]; a hírszerző ciklus működtetése (vagyis az adatszerzők információszerző tevékenységének irányítása) [5]”;²⁹ művelettámogatás [6].³⁰

Az egyes elemek szorosan összefüggenek egymással, ezért a Hírszerző Főigazgató utasításainak többsége több kategóriát is lefed. A rendszerezéshez a hírszerzési ciklus elemei közül az elsőt, az információigények fogadását és a hírszerzés folyamatának megtervezését és megszervezését használtam fel, a fennmaradó utasítások tartalmát pedig az első négy elemző-értékelő tevékenységi kör szerint csoportosítottam.

2. Az információigények fogadása és a hírszerzés folyamatának megtervezése és megszervezése

A Hírszerző Közösség és a hírszerzési információk felhasználói³¹ közötti kapcsolat kulcsfontosságú a polgári és a katonai döntéshozók hírszerző támogatásának hatékonysága szempontjából, ezért a szövetségi állam (tehát nem kizárólag a nemzetbiztonsági rendszer) komplex összekötői rendszert működtet. A Közösség szervezeteinek vezetői

²⁶ Feedback (a szerző megjegyzése).

²⁷ Vida Csaba: A hírszerzési ciklus. In Resperger István (szerk.): *A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 114–132.

²⁸ Vida Csaba azt is kifejti, hogy az adatfeldolgozás elsősorban az adatszerzők feladata, az elemző-értékelő szervezet az adatfeldolgozás második szakaszát, vagyis a feldolgozott információk rendszerezését végzi el.

²⁹ Vida Csaba: A hírszerző elemző-értékelő munka alapjai. *Felderítő Szemle*, 12. (2013), 3. 90–99.

³⁰ Vida Csaba a nemzetbiztonsági elemző-értékelő művelettámogatás két típusát különbözteti meg: a nemzetbiztonsági (hírszerző és elhárító), valamint béketámogató/válságkezelő/katonai műveletek nemzetbiztonsági elemző-értékelő támogatását. Vida Csaba: Művelettámogatás a nemzetbiztonsági elemző-értékelő munkában. *Felderítő Szemle*, 14. (2015), 4. 36–49.

³¹ Az elsődleges felhasználók az elnökök, a Nemzeti Biztonsági Tanács, a kormánytagok, az Egyesített Vezérkar és a Kongresszus. *What is Intelligence?* i. m. (24. l.)

által kijelölt kapcsolattartók feladata a felhasználók kapcsolatfelvételének támogatása a hírszerzéssel és az információigények fogadása. A minisztériumok és az érintett kormányhivatalok a főigazgató kérésére szintén kinevezhetnek kapcsolattartásért felelős vezetőket.³² A kormányzat és a hírszerzés közötti kapcsolatfelvétel lehetőségét „Nyílt!” minősítésű rendszereken is biztosítják.³³

A Hírszerző Közösség által végzett tevékenység irányításának fő eszköze a Nemzeti Hírszerző Program,³⁴ amelyet a főigazgató a hírszerzési tervezési, modellezési, költségvetési és értékelési rendszer segítségével (IPPBE)³⁵ állít össze. E rendszeren keresztül járul hozzá a Katonai Hírszerző Program³⁶ elkészítéséhez is. Az IPPBE-rendszer négy eleme ciklusban, egymásra hatóan és visszacsatolva működik. A tervezési szakaszban a Főigazgató Hivatala – a szolgálatok vezetői által e célból megküldött értékeléseket alapul véve – elemzi a Hírszerző Közösség képességeit, a hosszú távú hírszerzési trendeket és a várható kihívásokat. Meghatározza a stratégiai jelentőségű témaköröket és összeállítja a felhasználók várható információigényét, majd a hiányosságok felfedése céljából összeveti ezeket a hírszerzés meglévő képességeivel. A modellezés során költséghatékonysági szempontú döntés-előkészítési alternatívákat állítanak össze a főigazgató számára, majd a főigazgató által kiválasztott cselekvési változat alapján összeállítják a Hírszerző Programot. A döntéshozatali folyamat és a Hírszerző Közösség egésze hatékonyságának javítására szolgáló értékelési szakaszban a főigazgató irányelveinek végrehajtását értékelik. E vizsgálat szempontjai a célok teljesülése, a végrehajtás hatékonysága, eredménye (haszna és hiányosságai), illetve költségei. A vizsgálati jelentések fókuszában állhat egyedi főigazgatói döntés végrehajtása,³⁷ a nemzetbiztonsági szolgálatok költségvetésének felhasználása és teljesítményének általános értékelése,³⁸ valamint a Nemzeti Hírszerzési Stratégia (NIS)³⁹ végrehajtása.⁴⁰ Az eseti jelentéseken felül a hivatal éves stratégiai értékelést⁴¹ is készít az IPPBE-rendszer valamennyi elemének vonatkozásában.⁴²

Az irányítás eszköze a hírszerzési prioritások (feladatok) összeállítása is, amelynek alapja az elnök és a nemzeti biztonsági főtanácsadó, illetve a kormánytagok hivatalosan megfogalmazott igényei. A döntéshozói igények értelmezéséhez hozzájárulnak

³² Federal Senior Intelligence Coordinator – FSIC. Munkáját szükség esetén összekötők (Intelligence Point of Contact – IPOC) és koordinációs iroda (Federal Intelligence Coordination Office – FICO) támogatja.

³³ *Intelligence Community Directive 404 – Executive Branch Intelligence Customers*. 2013. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20404%20-%20Executive%20Branch%20Intelligence%20Customers.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

³⁴ National Intelligence Program: a Hírszerző Közösség nem katonai elemeinek költségvetése.

³⁵ Intelligence Planning, Programming, Budgeting, and Evaluation.

³⁶ Military Intelligence Program.

³⁷ Strategic Evaluation Report.

³⁸ Budget and Performance Report.

³⁹ The National Intelligence Strategy of the United States of America (2019). A dokumentum elkészítését a 2004-es hírszerzési reformtörvény írja elő a DNI számára, aki eddig 2005-ben, 2009-ben és 2014-ben készített NIS-t.

⁴⁰ NIS Progress Assessment.

⁴¹ IC Strategic Assessment.

⁴² *Intelligence Community Directive 116 – Intelligence Planning, Programming, Budgeting, and Evaluation System*. 2011. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD_116.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 11. 01.)

az IC-tagszervezetek vezetői, a Nemzeti Hírszerző Menedzserek (NIM)⁴³ és az IC vezető elemzői (NIO)⁴⁴ is. A főigazgató évente állítja össze és negyedévente – illetve szükség szerint – vizsgálja felül a hírszerzési prioritásokat tartalmazó dokumentumot.⁴⁵

A Hírszerző Közösség elemző-értékelő tevékenységének fő koordináló szerve a főigazgató irányítása alatt álló, a Közösség vezető elemzőiből (NIO) és civil szakértőkből álló Nemzeti Hírszerző Tanács (NIC)⁴⁶. A NIC fő feladata a Hírszerző Főigazgató támogatása az elnök, a Nemzeti Biztonsági Tanács és a Belbiztonsági Tanács⁴⁷ fő hírszerzési tanácsadói funkciójában. A testület elnöke a DNI elemzés-értékelésért felelős helyettese,⁴⁸ alelnöke és egyben a napi feladatok végzéséért felelős vezető az ODNI Hírszerző Tanácsért felelős igazgatója.⁴⁹ Az elnök és az alelnök jelöli ki a vezető elemzőket és határozza meg a feladataikat, valamint ők felelősek a Tanács valamennyi jelentésének kiadmányozásáért. A testület elnöke és alelnöke, valamint az illetékes NIO felelősek a Nemzeti Hírszerző Értékelések,⁵⁰ valamint a Nemzeti Biztonsági Tanács üléseire és a Kongresszus kérésére készült hírszerző tájékoztatókért. A testület támogatást nyújt a főigazgatónak a nemzeti hírszerzési prioritások éves meghatározásához is. A Hírszerző Tanács információigénnyel élhet a Hírszerző Közösség tagszervezetei felé mind elemzett-értékelt, mind nyers hírszerzési információk vonatkozásában. A testület eredményes feladat-végrehajtása érdekében az IC-tagszervezetek vezetőinek az adott témában tájékoztatást kell adniuk az információszerzési folyamataik (műveleteik) helyzetéről is, és szükség esetén a Hírszerző Tanács igényei szerint kell alakítaniuk azokat.

A vezető elemzők saját értékeléseket készítenek az elnök napi jelentéséhez⁵¹ és a fő polgári és katonai döntéshozók számára készülő hírszerző feljegyzésekhez,⁵² valamint összehangolják az IC stratégiai elemző-értékelő tevékenységét.⁵³ Az illetékeségi területükön szoros kapcsolatot tartanak fenn a döntéshozókkal, az egyetemi és a kutatóintézeti szektorral, valamint saját szakterületükön nemzetközi együttműködést is folytatnak.⁵⁴

Míg a vezető elemzők az elemző-értékelő tevékenység egységes magas színvonaláért felelősek, a hírszerzés önálló ágai, az elhárítás, a terrorelhárítás és kibervédelem⁵⁵

⁴³ National Intelligence Manager – NIM. A döntéshozók és a Hírszerző Közösség közötti kapcsolatért, illetve a hírigények minél jobb megválaszolásáért felelős személy.

⁴⁴ National Intelligence Officer – NIO. A vezető elemzők irányítása alatt kis méretű stáb dolgozik.

⁴⁵ National Intelligence Priorities Framework – NIPF; *Intelligence Community Directive 204 – National Intelligence Priorities Framework*. 2015. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%2020204%20National%20Intelligence%20Priorities%20Framework.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

⁴⁶ National Intelligence Council.

⁴⁷ Homeland Security Council.

⁴⁸ Deputy Director of National Intelligence for Analysis.

⁴⁹ Assistant Deputy Director of National Intelligence for the National Intelligence Council.

⁵⁰ National Intelligence Estimate – NIE: a Hírszerző Közösség álláspontját egy-egy témában tükröző dokumentum. A jelentéseket az NIC állítja össze, de azokat egy másik szakértői csoport, a szintén DNI vezette Nemzeti Hírszerzési Bizottság (National Intelligence Board) hagyja jóvá.

⁵¹ President's Daily Briefing: az előző napi események és fejlemények rövid összefoglalója.

⁵² Memorandum.

⁵³ Egyebek mellett fenyegetettség értékeléseket készítenek a jelentősebb külföldi befektetések elbírálásához.

⁵⁴ *Intelligence Community Directive 207 – National Intelligence Council*. 2008. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD_207.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

⁵⁵ Intelligence function.

vonatkozásában hasonló feladattal bírnak az úgynevezett *funkcionális menedzserek*.⁵⁶ E nemzetbiztonsági vezetők szakterületeiken a főigazgató fő tanácsadói, akik az informatikai, a szervezeti, a módszertani, a műveleti eljárási és a kiképzési interoperabilitás javításával növelik az IC egészének hatékonyságát.⁵⁷ A funkcionális menedzsereket a főigazgató jelöli ki, a bevett gyakorlat szerint a Hírszerző Közösség legfontosabb tagszervezeteinek vezetői közül. A titkos emberi forrású hírszerző (HUMINT)⁵⁸ tevékenységért például a Központi Hírszerző Ügynökség (CIA); a geoinformációs/térinformatikai hírszerzésért (GEOINT)⁵⁹ és a képi felderítésért (IMINT)⁶⁰ a Nemzeti Térinformatikai Ügynökség (NGA)⁶¹; a rádióelektronikai felderítésért (SIGINT)⁶² pedig a Nemzetbiztonsági Ügynökség (NSA)⁶³ vezetője felel. Feladataik több esetben túlnyúlnak az IC határain, hiszen az NGA vezetőjének illetékességébe a földtani hivatal⁶⁴ is beletartozik.⁶⁵

A főigazgató elvárja, hogy a Hírszerző Közösségen belül működő adatszerző, elemző-értékelő és elhárító elemek mind a napi hírszerzési információk,⁶⁶ mind a hosszú távú, stratégiai hírszerzési információk⁶⁷ és az előrejelzések előállítása során integrált módon tevékenykedjenek,⁶⁸ ezért az integrált működésmenedzsmentről szóló utasításában⁶⁹ meghatározta, hogy információszerzés csak az elemző-értékelők információigénye vagy útmutatása (a beszerzett információk értékelése) alapján végezhető.⁷⁰ Az elhárítás szerepe a folyamatban az információszerző források, módszerek és tevékenységek (műveletek) jelentette sebezhetőségek azonosítása. A főigazgató az utasításban szereplő célok megvalósításának felügyeletével dedikált, az integrációért felelős főigazgató helyettesi pozíciót⁷¹ hozott létre, akit a Nemzeti Hírszerző Menedzserek tevékenysége támogat.⁷²

⁵⁶ Functional Managers.

⁵⁷ *Intelligence Community Directive 113 – Functional Managers*. 2009. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD_113.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

⁵⁸ Human Intelligence.

⁵⁹ Geospatial Intelligence.

⁶⁰ Imagery Intelligence.

⁶¹ National Geospatial Intelligence Agency.

⁶² Signals Intelligence.

⁶³ National Security Agency – NSA.

⁶⁴ US Geological Survey.

⁶⁵ Robert M. Clark – Mark M. Lowenthal: *The Five Disciplines of Intelligence Collection*. Thousand Oaks, CQ Press, 2015. 210.

⁶⁶ Current Intelligence.

⁶⁷ Strategic Intelligence.

⁶⁸ Integrated Mission Management.

⁶⁹ *Intelligence Community Directive 900 – Integrated Mission Management*. 2013. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20900%20-%20Integrated%20Mission%20Managemement.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

⁷⁰ Az utasításban szereplő mondat arra enged következtetni, hogy a Hírszerző Főigazgató által megfogalmazott hírszerzési prioritások (*National Intelligence Priorities Framework*) alapján az elemző-értékelő szervezetek külön – testreszabott – információigényeket fogalmazznak meg az adatszerzők számára.

⁷¹ Deputy DNI for Intelligence Integration (DDNI/II).

⁷² Ez alól kivételt jelentenek az elhárító és a terrorelhárító feladatokat ellátó, valamint a proliferáció elleni fellépésért felelős NIM-ek, akik közvetlenül a DNI-nak jelentenek; *Intelligence Community Directive 900 – Integrated Mission Management* i. m. (69. lj.)

3. Az információk elemzése-értékelése és tájékoztatók készítése

A hírszerző tájékoztatókkal kapcsolatos alapkövetelményeket a főigazgató elemzői sztenderdeket rögzítő utasítása tartalmazza, amelynek célja azok magas színvonalának biztosítása. A főigazgató öt alapkövetelményt határozott meg.

Objektivitás: az elemzőknek olyan megközelítést, érvelést és módszereket kell alkalmazniuk, amelyek minimálisra csökkentik az előítéleteik⁷³ és a korábbi elemzői álláspontok befolyását, és figyelembe veszik az ezekkel ellentmondó információkat is.

Függetlenség a politikai megfontolásoktól: az elemzői értékelések objektivitását nem befolyásolhatják politikai célok és nézetek vagy a tájékoztatók címzettjeinek (vélt vagy valós) elvárásai.

Időszerűség: a tájékoztatóknak olyan határidővel kell elkészülniük, hogy azok felhasználhatóak legyenek a döntéshozatal során („*actionable*”). Az elemző-értékelő szervezetek felelőssége, hogy figyelemmel kövessék a hírszerzési szemponttól releváns eseményeket, tisztában legyenek a felhasználók információigényével és napirendjével, valamint az általános hírszerzési követelményekkel és prioritásokkal.

Összadatforrású szemlélet: a tájékoztatókhoz valamennyi rendelkezésre álló, releváns információt fel kell használni. Az elemző-értékelő szervezetek felelőssége az információhiány azonosítása és az együttműködés az adatszerzőkkel a szükséges kiegészítő információk beszerzése érdekében.

Megfelelés az elemző-értékelő módszertani sztenderdeknek:

- a tájékoztatókban világosan meg kell adni a felhasznált források, adatok és módszerek minőségét és megbízhatóságát. Az információ értékelésének szempontjai azok pontossága, teljessége, megerősítettsége és időszerűsége. A tájékoztatókat lehetőség szerint forrásértékeléssel kell ellátni, amelynek alapjául szolgálhat a forrás(ok) befolyásoltságának lehetséges mértéke, hozzáférése, lehetőségei (képzettsége), motivációja és előítéletei. Az értékelések kulcsfontosságú pontjainál külön fel kell tüntetni, hogy az elemzők mely források információit mérlegelték a legnagyobb súllyal;
- egyértelműen meg kell jeleníteni és meg kell magyarázni az értékelésekben meglévő bizonytalanságokat, elsősorban az előrejelzések valószínűsége vonatkozásában. Az elemzők a felhasznált módszerek (logika), a bizonyítékok (források) mennyisége és minősége, valamint saját témaismeretük függvényében tarthatják megalapozottnak az értékeléseiket és magyarázhatják azok bizonytalanságának mértékét. Meg kell továbbá magyarázni a bizonytalan tényezők az értékelésekre gyakorolt hatását is (az értékelés milyen mértékben alapul feltételezéseken). Szét kell választani az események bekövetkezésének valószínűségét és az értékelés biztosságának/megbízhatóságának mértékét. A főigazgató következtességet vár el a valószínűség fokát tükröző kifejezések használatában, amelyekről táblázatos formában listát mellékel:

⁷³ „Bias”.

1. táblázat
Az előrejelzések valószínűségének terminológiája

Bekövetkezés valószínűsége	
Százalékosan	Terminológia
1–5%	Minimális / Szinte semmi esély (Remote / Almost no chance)
5–20%	Nagyon valószínűtlen (Very unlikely / Highly improbable)
20–45%	Valószínűtlen (Unlikely / Improbable)
45–55%	Megközelítőleg egyenlő esély (Roughly even chance)
55–80%	Valószínű (Unlikely / Improbable)
80–95%	Nagyon valószínű (Very likely / Highly probable)
95–99%	Szinte biztos (Almost certainly)

Forrás: a Nemzeti Hírszerző Főigazgató 206. sz. utasítása 2013.
Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20206.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

- meg kell különböztetni az (elemzett) alapinformációt, az azokat keretbe helyező, a hiányzó információt kitöltő és támogató feltevéseket (hipotéziseket), valamint az értékelést. Meg kell jeleníteni, hogy a feltevések helyessége vagy egyes jövőbeni események bekövetkezése (indikátorok) mennyiben befolyásolhatja az értékelést;
- az események vagy jelenségek magyarázata és az előrejelzések megfogalmazása során be kell mutatni a lehetséges alternatív hipotéziseket. Ez különösen fontos abban az esetben, ha az értékelés bizonytalan vagy jelentősen összetett tényezőkön alapszik, vagy ha alacsony valószínűségű események számottevő, súlyos következményekkel járhatnak. Nem szabad elkerülni a nehezen megállapítható valószínűségű értékelések megfogalmazását sem;
- a jelentéseknek a felhasználók igényeinek megfelelő információkat és azok lehetséges következményeit kell tartalmazniuk. A nyers információhoz hozzáadott legfontosabb elemző-értékelő értékek az előrejelzés, a kontextusba helyezés, a fenyegetések, valamint a lehetőségek kiemelése;
- a tájékoztatók legelején közölni kell a világos, fő üzenetet. Amennyiben az értékelésben több alternatíva szerepel, az üzenetnek ezek közös elemeit kell megjelenítenie. Az értékeléseket a releváns hírszerzési információkkal és következetes érveléssel, félreérthetetlen kifejezésekkel és megfogalmazással kell alátámasztani;
- röviden, de világosan be kell mutatni, hogy az értékelés mennyiben és miért (új információk vagy módszerek felhasználása stb.) felel meg vagy tér el a korábbi tájékoztatókban jelentettektől. Közölni kell, ha az adott témában első alkalommal készült jelentés. A periodikus és a napi jelentésekben csak a változásokat kell kiemelni az értékelésekben. Szintén fel kell hívni a felhasználók figyelmét arra, ha a Hírszerző Közösség egyes tagszervezeteinek értékelése jelentősen különbözik az adott tárgyban;
- a tájékoztatókban szükség és lehetőség szerint vizuálisan – táblázatok, grafikonok, folyamatábrák, képek stb. formájában – is meg kell jeleníteni a lényegi vagy az értékelés alátámasztására szolgáló információkat. Ez különösen fontos abban az esetben, ha az értékelés alapjául időbeni vagy térbeni kapcsolatok elemzése szolgál.

A szolgálatok vezetőinek felelőssége, hogy a szervezeteiktől kikerülő tájékoztatók – a szervezet sajátosságainak figyelembevételével – megfeleljenek e sztenderdeknek, feladatuk továbbá a követelmények rendszeres felülvizsgálata és javaslattevés az azok megváltoztatására, fejlesztésére. A szolgálatoknál ebből a célból dedikált hivatalt vagy pozíciót hoztak létre. A tájékoztatók az elemző sztenderdeknek történő megfelelését a főigazgató integrációért felelős helyettese és az ODNI elemző ombudsman⁷⁴ felügyeli.⁷⁵

A tájékoztatókban jelentett információk forrásait – a tudományos életben megszokotthoz hasonló, lábjegyzetes formában – a hivatkozások megadásával, illetve a forrás értékelésével⁷⁶ kell megjeleníteni. A jelentésben felhasznált források értékeléséről (megbízhatóságuk, információik felhasználása az értékelésben stb.) rövid összefoglaló is készíthető.⁷⁷ A tájékoztatók végén közölt hivatkozásokat minden alkalommal meg kell adni, amikor az elemző egy forrásra hivatkozik, vagy amikor az elemzés-értékelés bármely hozzáadott értéke (megjegyzés, feltételezés/hipotézis vagy értékelés) egy adott forrás információin alapszik. A hivatkozásokban az adott információt eredetileg közlő (elsődleges) forrást (tanulmányt, korábbi tájékoztatót stb.) kell megadni a közlés dátumával és az oldalszámokkal. A hivatkozások a forrásdokumentumok minősítését hordozzák. A szerzőt vagy adatgazdát (IC-tagszervezet, ország stb.) szintén meg kell adni. A minősített forrású információk leírásánál minimális követelmény, hogy a kellő betekintési jogosultsággal és hozzáféréssel rendelkező személyek képesek legyenek az eredeti dokumentumot előkeresni, vagy azt meg tudják igényelni. A hivatkozások megadása a szanitizált jelentések esetében is kötelező, kivéve a nyilvánosságra hozott példány esetében. A kiegészítő információk megadása – a hivatkozás szabályai szerint szerkesztett – mellékelt forrásjegyzékkel történhet.⁷⁸ Azonnali és sürgős jelentések esetén a hivatkozások megadása elhagyható, de 30 napon belül pótolni kell.⁷⁹

Tevékenységük hatékonyságának fokozása érdekében a Hírszerző Közösség elemző-értékelő elemei ismereteik bővítése és más szemléletmódok megismerése érdekében nyíltan együttműködnek az IC-n kívüli, hazai és külföldi szervezetekkel és egyénekkkel (külső szakértőkkel)⁸⁰.⁸¹ A külső szakértőkkel megvalósított együttműködést élesen megkülönböztetik a HUMINT-tól, a külföldi nemzetbiztonsági szolgálatokkal fenntartott hivatalos együttműködéstől és a nyílt hírszerzéstől (OSINT)⁸². A külsős szakértők nem vonhatóak be HUMINT- vagy technikai információszerzési feladatok ellátásába, de a megfelelő betekintési jogosultságok birtokában számukra minősített információk átadhatóak és anyagi ellenszolgáltatás is biztosítható. Az elemző-értékelők szakértői együttműködését a szolgálatok vezetése menedzseli és támogatja. Az együttműködés alapfeltétele a kapcsolatfelvételi szándék jelzése az IC többi tagszervezete

⁷⁴ ODNI Analytics Ombuds (a gendersemlegesség jegyében nem használják a férfiakra utaló „ombudsman” kifejezést).

⁷⁵ *Intelligence Community Directive 203 – Analytic Standards*. 2015. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20203%20Analytic%20Standards.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

⁷⁶ Source descriptor.

⁷⁷ Source summary statement.

⁷⁸ Appended reference citation.

⁷⁹ *Intelligence Community Directive 206 – Sourcing Requirements for Disseminated Analytic Products*. 2015. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20206.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

⁸⁰ Outside Experts.

⁸¹ Outreach.

⁸² Open Source Intelligence.

felé, megelőzve a duplikációt és a többi szervezet tevékenységének akadályozását. Az együttműködésben részt vevők biztonsága és az információvédelem érdekében figyelembe kell venni az elhárítási szempontokat is (kockázatmenedzsment). Ennek részeként a végrehajtásba bevont vezetőket és elemzőket megfelelő felkészítésben kell részesíteni. A megszerzett információkat meg kell osztani a Hírszerző Közösség egészével.⁸³

4. Tájékoztató rendszer működtetése, adattárak vezetése

A nemzetbiztonsági szolgálatok munkatársainak (tehát nem kizárólag az elemző-értékelőknek) tisztában kell lenniük azzal, hogy kik a felhasználók, milyen információra van szükségük és milyen határidővel, illetve hogy milyen betekintési jogosultsággal rendelkeznek. Az elemzőknek a tájékoztatók készítése során el kell dönteniük, hogy a jelentés egy adott felhasználó vagy a felhasználók szélesebb köre számára készül, és ez alapján kell megválasztaniuk a felhasznált forrásokat és a tájékoztató minősítési szintjét. A tájékoztatókat úgy kell megszerkeszteni, hogy azok részei vagy egésze a lehető legkönnyebben megoszthatóak legyenek a Hírszerző Közösségen kívül is (a jogszabályi követelmények és vezetői döntés megléte esetén minisztériumok és kormányügynökségek, tagállamok hivatalai és helyi szervek, továbbá külföldi országok, valamint a magánszféra és a közvélemény részére). A tájékoztatók információinak pontos forráshivatalozása a megoszthatósági döntések felgyorsítására is szolgál. A jelentések elosztóinak szélesítése érdekében a tájékoztatókból különféle verziók, szanitizált szöveg és összefoglaló is készíthető, de a tájékoztatók különböző minősítésű változatainak tartalma nem mondhat ellent egymásnak.⁸⁴ A megoszthatóság növelése érdekében a tájékoztatók összefoglalóját (kivonatát)⁸⁵ a lehető legalacsonyabb minősítési szinttel és a lehető legkevesebb kezelési megkötéssel kell ellátni. Ennek elsődleges módja a forrásokra vonatkozó, a műveleti és egyéb szenzitív (például a technikai adatszervezőktől származó) információk elhagyása. Az összefoglalók minél szélesebb körű terjesztését az is indokolja, hogy azok a hírszerző előrejelző-rendszernek⁸⁶ is fontos eszközei.⁸⁷

A tájékoztató rendszer működtetésének alapelve a tájékoztatók felhasználhatóságának maximalizálása. A Hírszerző Közösség tagszervezeteinek a nyers és az elemzett-értékelt információkat egyaránt a nemzeti (adat)vagyon részeként kell kezelniük. Az információk megosztásával nagyobb eséllyel azonosíthatók az Amerikai Egyesült

⁸³ *Intelligence Community Directive 205 – Analytic Outreach*. 2013. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20205%20-%20Analytic%20Outreach.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

⁸⁴ *Intelligence Community Directive 208 – Maximising the Utility of Analytic Products*. 2017. Elérhető: [www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20208%20-%20Maximizing%20the%20Utility%20of%20Analytic%20Products%20\(09%20Jan%202017\).pdf](http://www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20208%20-%20Maximizing%20the%20Utility%20of%20Analytic%20Products%20(09%20Jan%202017).pdf) (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

⁸⁵ Tearline („above the tearline”). A kifejezés a tájékoztatók nyomtatott verziójának perforáltságára vonatkozik, amelynek segítségével a tájékoztató magasabb minősítésű, kifizető része könnyen leválasztható az összefoglalóról, javítva az utóbbi megoszthatóságát.

⁸⁶ National Foreign Intelligence Warning System.

⁸⁷ *Intelligence Community Directive 209 – Tearline Production and Dissemination*. 2012. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20209%20Tearline%20Production%20and%20Dissemination.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

Államok elleni fenyegetések, és javulhat az azokkal szembeni fellépés, valamint hatékonyabbá tehető a politikai és a katonai felsővezetés tájékoztatása. Az információ megosztásának két alapelve, hogy az IC tagszervezeteinek kötelessége az információit a jogosultak számára elérhetővé tenni,⁸⁸ az arra jogosult szervezetek pedig felelősek azért, hogy a számukra releváns információt felleljék,⁸⁹ illetve – amennyiben külön engedélyre van szükség a betekintéshez – azt megigényljék.⁹⁰ A megosztás automatizált kereséseket⁹¹ is lehetővé tevő adatbázisokon keresztül valósul meg. A Hírszerző Közösség tagszervezeteinek vezetői külön személyeket bízhatnak meg az információk automatizált kereshetővé tételére és a megosztási igények elbírálására, valamint az adatbázisok monitorozására és az igények benyújtására, de a főigazgató célja olyan adatbázisok megteremtése, amelyek segítségével a jogosult nemzetbiztonsági munkatársak saját maguk is képesek az információ fellelésére.⁹²

```
<teiHeader>
<fileDesc>
  <titleStmt>
    <title>Shakespeare: the first folio (1623) in electronic form</title>
    <author>Shakespeare, William (1564-1616)</author>
    <respStmt>
      <resp>Originally prepared by</resp>
      <name>Trevor Howard-Hill</name>
    </respStmt>
    <respStmt>
      <resp>Revised and edited by</resp>
      <name>Christine Avern-Carr</name>
    </respStmt>
  </titleStmt>
  <publicationStmt>
    <distributor>Oxford Text Archive</distributor>
    <address>
      <addrLine>13 Banbury Road, Oxford OX2 6NN, UK</addrLine>
    </address>
    <idno type="OTA">119</idno>
    <availability>
      <p>Freely available on a non-commercial basis.</p>
    </availability>
    <date when="1968">1968</date>
  </publicationStmt>
  <sourceDesc>
    <bibl>The first folio of Shakespeare, prepared by Charlton Hinman (The Norton Facsimile, 1968)</bibl>
  </sourceDesc>
</fileDesc>
```

1. ábra

A Text Encoding Initiative automatizáltan kereshető szövegformátuma

Forrás: <https://tei-c.org> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

⁸⁸ Responsibility to provide.

⁸⁹ Responsibility to discover.

⁹⁰ Responsibility to request. A közös adatbázisokban egyes tájékoztatóknak és más információknak csak a címe, a leírása és egyes metaadatai szerepelnek.

⁹¹ Machine readability.

⁹² *Intelligence Community Directive 501 – Discovery and Dissemination or Retrieval of Information within the Intelligence Community*. 2009. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD_501.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

Példa automatizáltan kereshető szövegformátumra: részlet a Text Encoding Initiative (TEI)⁹³ az amerikai tudományos életben alkalmazott formátumának egy példoldaláról. A szöveg különböző, előre meghatározott rendszer (taxonómia) szerint szervezett metaadatait (cím, szerző, dátum, elosztó stb.) és a szövegben előforduló egyes információkat (nevek, dátumok stb.) kúpos zárójelben jelölt kategóriák jelzik az adatbáziskezelő-rendszer keresőprogramja számára.

5. Összegzés, következtetések

A Hírszerző Közösség hatékonyságának és hasznosságának növelése érdekében arra törekszik, hogy ne „fekete dobozként”, hanem a felhasználók partnereként, számukra – a konspirációs szabályok megtartásával – a lehető legátláthatóbb módon tevékenykedjen. Ennek feltétele, egyben előnye a felhasználók és igényeik mélyebb ismerete, pozitív hozadéka a politikai, gazdasági és katonai döntés-előkészítési folyamatokban való érdemi részvétel. Az együttműködés további előnye, hogy a felhasználók tisztában vannak a nemzetbiztonsági rendszer lehetőségeivel, ezáltal pontosabb és testre szabottabb információigényeket fogalmazhatnak meg. Az átláthatóság követelménye a hazai (és a nemzetközi) közvélemény felé is fennáll, itt a fő cél a szolgálatok tevékenységének népszerűsítése, lakossági támogatottságuk növelése. Mindennek ára, hogy nehezebb elkendőzni a hírszerzés hiányosságait és hibáit, emellett megszűnik a „mindentudás mítosza” is.

A nemzetbiztonsági tevékenység alapja az információ; a nemzetbiztonság valamennyi funkciója információvezérelt. Az adatszerzők által beszerzett információk összességét és a felhasználók információigényét a nemzetbiztonsági rendszer vezetői és az elemző-értékelő szervezetek látják át, ezért ők állnak a hírszerzési ciklus középpontjában.⁹⁴

A nemzetbiztonsági tájékoztató rendszerek örök dilemmája a pontosság, a teljesség, az időszerűség és a megbízhatóság egymásnak feszülő követelményei. A felhasználók és igényeik közelebbi megismerésével és a hírszerző tájékoztatókban esetlegesen meglévő bizonytalansági tényezők megjelenítésével e dilemmák egy része feloldható.

Az amerikai tájékoztató rendszert áthatja, hogy az nem kizárólag a felsővezetés stratégiai döntés-előkészítését támogatja, hanem a művelettámogatást is szolgálja. Ennek egyik fő eszköze, hogy az elemző-értékelő adattárak információinak elemeit a tájékoztató rendszer részévé tették, így a hozzáféréssel rendelkező – a készítőik számára sokszor ismeretlen – szervezetek maguk is kinyerhetik vagy megigényelhetik a számukra szükséges információt. Ezt a megoldást nyilvánvalóan az amerikai államigazgatás rendkívüli komplexitása tette szükségessé.

E komplexitás másik velejárója, hogy az információáramlás elvárt mértékének biztosítása a hagyományos, manuális módszerekkel ma már nem kivitelezhető. A tanulmányban megjelenített, a nemzetbiztonsági együttműködést és a tájékoztatást szolgáló,

⁹³ A tudományos művek elektronikus formátumának sztenderdizálására létrejött nemzetközi konzorcium.

⁹⁴ Az adatszerzők információszerző tevékenységének irányítása során az elemző-értékelők az adatszerzők egyenrangú partnerei, az elemző-értékelők központi szerepe nem jelent hierarchikus vagy fontossági különbséget.

automatizált rendszerek pusztán elvi és módszertani alapvetésként, kiindulópontul szolgálnak a tényleges megoldást jelentő, jelenleg még fejlesztés alatt álló vagy a rendszeresítés különböző szakaszaiban lévő, a mesterséges intelligenciára (MI) és a nagy adatra építő, felhasználóbarátabb információ- és folyamatmenedzsment, valamint elemző-értékelő fúziós rendszerek számára. A Hírszerző Közösségben alkalmazott, automatizált kereséseket is lehetővé tevő adatbázisok működtetése a jelenleg alkalmazott technológiával rendkívül magas emberierőforrás-igénnyel bír, ezért a kisebb létszámú szolgálatok számára nem realitás a bevezetésük. E téren rendkívül ígéretes technológia a gépi tanuláson alapuló entitáskinyerés,⁹⁵ amely automatikusan felismeri a betáplált dokumentumokban szereplő metaadatokat, személyeket és szervezeteket stb. Ilyen eszközök rendszeresítésével a kisebb szolgálatok is szert tehetnek a ma még csak a nagyhatalmak számára rendelkezésre álló nemzetbiztonsági képességekre.

Felhasznált irodalom

- Bimfort, Martin T.: *A Definition of Intelligence*. 1958. Elérhető: www.cia.gov/library/readingroom/docs/DOC_0000606548.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 04. 29.)
- Clark, Robert M. – Lowenthal, Mark M.: *The Five Disciplines of Intelligence Collection*. Thousand Oaks, CQ Press, 2015.
- Definition of Counterintelligence (A CIA feljegyzése a Nemzeti Biztonsági Tanácshoz az elhárítás definíciójáról)*. 1957. Elérhető: www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP85S00362R000600160015-2.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 04. 29.)
- Erdész Viktor: Az amerikai hírszerzési reform és tanulságai. *Felderítő Szemle*, 18. (2019), 3. 111–128.
- Intelligence Community Directive 101 – Intelligence Community Policy System*. 2019. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD_101.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)
- Intelligence Community Directive 103 – Intelligence Enterprise Exercise Program*. 2008. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD_103.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)
- Intelligence Community Directive 113 – Functional Managers*. 2009. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD_113.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)
- Intelligence Community Directive 116 – Intelligence Planning, Programming, Budgeting, and Evaluation System*. 2011. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD_116.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 11. 01.)
- Intelligence Community Directive 203 – Analytic Standards*. 2015. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20203%20Analytic%20Standards.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)
- Intelligence Community Directive 204 – National Intelligence Priorities Framework*. 2015. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20204%20National%20Intelligence%20Priorities%20Framework.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)

⁹⁵ Entity extraction.

- Intelligence Community Directive 205 – Analytic Outreach.* 2013. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20205%20-%20Analytic%20Outreach.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)
- Intelligence Community Directive 206 – Sourcing Requirements for Disseminated Analytic Products.* 2015. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20206.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)
- Intelligence Community Directive 207 – National Intelligence Council.* 2008. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD_207.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)
- Intelligence Community Directive 208 – Maximising the Utility of Analytic Products.* 2017. Elérhető: [www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20208%20-%20Maximizing%20the%20Utility%20of%20Analytic%20Products%20\(09%20Jan%202017\).pdf](http://www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20208%20-%20Maximizing%20the%20Utility%20of%20Analytic%20Products%20(09%20Jan%202017).pdf) (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)
- Intelligence Community Directive 209 – Tearline Production and Dissemination.* 2012. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20209%20Tearline%20Production%20and%20Dissemination.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)
- Intelligence Community Directive 404 – Executive Branch Intelligence Customers.* 2013. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20404%20-%20Executive%20Branch%20Intelligence%20Customers.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)
- Intelligence Community Directive 501 – Discovery and Dissemination or Retrieval of Information within the Intelligence Community.* 2009. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD_501.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)
- Intelligence Community Directive 900 – Integrated Mission Management.* 2013. Elérhető: www.dni.gov/files/documents/ICD/ICD%20900%20-%20Integrated%20Mission%20Management.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)
- Intelligence Community Directives.* Office of the Director of National Intelligence. Elérhető: www.dni.gov/index.php/what-we-do/ic-related-menus/ic-related-links/intelligence-community-directives (A letöltés dátuma: 2019. 10. 29.)
- Vida Csaba: A hírszerzési ciklus. In Resperger István (szerk.): *A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban.* Budapest, Dialóg Campus, 2018. 114–132.
- Vida Csaba: A hírszerző elemző-értékelő munka alapjai. *Felderítő Szemle*, 12. (2013), 3. 90–99.
- Vida Csaba: Művelettámogatás a nemzetbiztonsági elemző-értékelő munkában. *Felderítő Szemle*, 14. évf. (2015), 4. 36–49.
- What is Intelligence?* Office of the Director of National Intelligence. Elérhető www.dni.gov/index.php/what-we-do/what-is-intelligence (A letöltés dátuma: 2020. 04. 28.)